

Carl Sargeant AC / AM
Y Gweinidog Cyfoeth Naturiol
Minister for Natural Resources

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref SF/CS/0395/15

Alun Ffred Jones AS
Cadeirydd Y Pwyllgor Amgylchedd a Chynaliadwyedd
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

12th Chwefror 2015

Annwyl Alun,

Diolch am eich llythyr ynghylch ymchwiliad y Pwyllgor Amgylchedd a Chynaliadwyedd i dlodi tanwydd ac effeithlonrwydd ynni a'r cais am eglurhad ar nifer o faterion.

Os gwelwch yn dda ddod o hyd ynghlwm ymateb i'r cwestiynau a godwyd yn eich llythyr.

Yn gywir

Carl Sargeant AC / AM
Y Gweinidog Cyfoeth Naturiol
Minister for Natural Resources

Ymateb i gais yr ymchwiliad i dlodi tanwydd ac effeithlonrwydd ynni yng Nghymru am ragor o wybodaeth.

Strategaeth Tlodi Tanwydd

Dadleuodd nifer o randdeiliaid yn eu tystiolaeth lafar a'u tystiolaeth ysgrifenedig am gael adolygiad o Strategaeth Tlodi Tanwydd Llywodraeth Cymru a gyhoeddwyd yn 2010 i adlewyrchu'r datblygiadau a'r newidiadau diweddaraf yn yr hinsawdd economaidd.

- Byddem yn ddiolchgar pe gallech nodi pa ystyriaeth y mae Llywodraeth Cymru wedi'i rhoi i gynnal adolygiad o'r Strategaeth Tlodi Tanwydd.

Ymateb

Cyhoeddwyd Strategaeth Tlodi Tanwydd Llywodraeth Cymru yn 2010 ac roedd yn nodi'r camau gweithredu allweddol y byddem yn eu cymryd o fewn ein pwerau i fynd i'r afael â thlodi tanwydd. Mae'r dull o weithredu a nodir yn y Strategaeth yn dal i fod yn ddilys.

Mae'r camau gweithredu allweddol yn cynnwys darparu gwasanaethau cyngor a chymorth o safon ac wedi'u cydgyssylltu'n dda i helpu pob deiliad tŷ i leihau ei filiau tanwydd a gwneud y mwyaf o'i incwm, darparu rhaglenni sy'n seiliedig ar alw ac ardal i wella effeithlonrwydd ynni cartrefi, a thargedu'r rhaglenni hyn at yr aelwydydd sydd â'r angen mwyaf ac sy'n byw yn y cartrefi mwyaf aneffeithlon o ran ynni.

Rydym yn canlyn arni â'r camau gweithredu hyn trwy gyflawni ein rhaglen effeithlonrwydd ynni. Mae ein ffocws yn awr ar sicrhau bod y rhaglen yn parhau i wneud gwahaniaeth gwirioneddol i aelwydydd sy'n byw mewn tlodi tanwydd a'n bod yn ystyried unrhyw newidiadau ar lefel y DU i gynyddu i'r eithaf y cyfleoedd i Gymru.

Cyhoeddwyd y Strategaeth Tlodi Tanwydd cyn y Cynllun Gweithredu ar gyfer Trechu Tlodi ond rydym wedi sicrhau bod ein camau gweithredu i fynd i'r afael â thlodi tanwydd wedi'u cynnwys yn y Cynllun a bod tlodi tanwydd yn cael ei ystyried ochr yn ochr â chymau gweithredu ehangach i drechu tlodi.

Er nad oes gennyf gynlluniau ar hyn o bryd i adolygu'r Strategaeth Tlodi Tanwydd, byddaf yn cadw hyn dan ystyriaeth.

Grŵp Cyngori'r Gweinidog

Galwodd y rhanddeiliaid hefyd am ailsefydlu Grŵp Cyngori'r Gweinidog ar Dlodi Tanwydd, gan ddadlau bod y Grŵp wedi rhoi cyfle pwysig i'r sector gwirfoddol, cyrff

hawliau defnyddwyr, cynghorwyr a chwmnïau ynni drafod materion a darparu tystiolaeth gadarn er mwyn tanategu strategaeth Llywodraeth Cymru. Byddem yn ddiolchgar pe gallech:

- Egluro pam y gwnaed y penderfyniad i ddiddymu Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar Dlodi Tanwydd;
- Nodi, yn sgil y dystiolaeth a gafodd y Pwyllgor, a fyddech yn fodlon ailystyried y penderfyniad hwn ac os felly, a fyddai Llywodraeth Cymru yn ystyried y modelau gwahanol a ddefnyddir ar hyn o bryd ledled y DU a'r gwersi sydd wedi'u dysgu ohonynt.

Ymateb

Cafodd Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar Dlodi Tanwydd ei ddiddymu gan Gyn-Weinidog yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy ym mis Tachwedd 2011. Roedd y grŵp wedi bodoli, ar sawl ffurf, am wyth mlynedd.

Roedd y grŵp yn rhoi cyngor cyfyngedig i'r Gweinidog y tu hwnt i'r wybodaeth a oedd eisoes yn cael ei darparu gan randdeiliaid eraill ac nid oedd yn cynnig cyngor ychwanegol nad oedd eisoes ar gael o ffynonellau eraill. Ychydig o werth ychwanegol oedd i'r grŵp.

Cafodd y penderfyniad i ddiddymu'r grŵp ei wneud yn dilyn ystyriaeth ofalus a chafodd ei wneud yng ngoleuni sefydlu'r Grŵp Cynghori Allanol ar Drechu Tlodi sy'n rhoi'r cyfle i unioni tlodi tanwydd yn llawn â chamau gweithredu ehangach gan y Llywodraeth i drechu tlodi.

Caiff y Grŵp Cynghori Allanol ar Drechu Tlodi ei arwain gan Gadeirydd annibynnol ac mae ganddo gynrychiolydd ar gyfer tlodi tanwydd. Mae nifer o'r sefydliadau a arferai gael eu cynrychioli ar Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar Dlodi Tanwydd yn cael eu cynrychioli ar y Grŵp Cynghori Allanol ar Drechu Tlodi.

Ni fyddaf yn adfer Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar Dlodi Tanwydd. Credaf fod yn rhaid i gamau gweithredu i fynd i'r afael â thlodi tanwydd fod yn rhan o gamau gweithredu ehangach ar draws Llywodraeth Cymru i drechu tlodi a byddaf yn ceisio cyngor arbenigol, pan fo angen, gan y Grŵp Cynghori Allanol ar Drechu Tlodi.

Nyth ac Arbed

Cafodd ymrwymiad parhaus Llywodraeth Cymru i ariannu'r ddau gynllun ei gymeradwyo gan yr holl randdeiliaid, ond nodwyd rhai ffyrdd y gellid gwella'r cynlluniau hyn yn y dyfodol.

Byddai'r Pwyllgor yn ddiolchgar pe gallech:

- Egluro pam mae Nyth wedi cyrraedd llai o gartrefi na'r cynllun blaenorol.
- Nodi a fydd datblygu strategaeth effeithlonrwydd ynni newydd Llywodraeth Cymru yn:
 - Adolygu'r trefniadau monitro ar gyfer Nyth ac Arbed er mwyn adrodd yn well ar y rheini mewn tlodi tanwydd cyn ac ar ôl gosod y mesurau;
 - Ystyried defnydd ehangach defnyddwyr o 'hunangofnodi'; ac
 - Ystyried effeithiolrwydd y cynlluniau cyfredol o ran mynd i'r afael â thlodi tanwydd mewn ardaloedd gwledig a sut y gellid gwella hyn.

Ymateb

Nid yw Nyth wedi cyrraedd llai o gartrefi na'r cynllun blaenorol, y Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref. Yn ei dair blynedd gyntaf, mae Nyth wedi cyrraedd bron i 19,000 o gartrefi y flwyddyn ar gyfartaledd, sy'n gyson â'r blynyddoedd gorau o berfformiad a gafwyd gyda'r Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref. Fodd bynnag, dylid cydnabod bod Nyth a'r Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref yn ddau gynllun gwahanol iawn sy'n darparu lefelau gwahanol iawn o gymorth ar gyfer aelwydydd gwahanol.

Roedd y Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref wedi'i fwriadu i ddarparu datrysiadau cost isel megis atgyweirio boeleri, mesurau sylfaenol i inswleiddio ac atal drafftiau a, lle'r oedd angen, systemau gwresogi newydd a hynny ar gyfer aelwydydd a oedd yn derbyn rhai budd-daliadau, a deiliaid tai oedrannus heb system wresogi a oedd yn gweithio. Mewn rhai blynyddoedd yn ystod y cynllun, roedd larymau mwg a mesurau diogelwch ar gael hefyd i ddeiliaid tai oedrannus. Roedd lefelau grant gwahanol yn cael eu cynnig i aelwydydd, a'r rheiny'n amrywio o £500 i £5,000, gan ddibynnu ar oedran yr ymgeisydd, ei amgylchiadau a'r math o danwydd. Lle'r oedd cost y gwaith yn fwy na'r grant roedd yn ofynnol i'r deiliad tŷ gyllido'r gwahaniaeth cyn y gellid bwrw ymlaen â'r gwaith. Roedd asesiadau Gwirio Hawl i Fudd-daliadau yn cael eu cynnig i ymgeiswyr nad oeddent yn cwrdd â'r meini prawf cymhwystra ond nid oedd system yn bodoli i atgyfeirio ymgeiswyr at gyngor neu gymorth arall. Nid oedd y meini prawf cymhwystra ar gyfer y Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref yn ei gwneud yn ofynnol i'r holl aelwydydd fod ar incwm isel ac amcangyfrifwyd fod llai na 30 y cant o'r aelwydydd a gafodd welliannau dan y Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref mewn tlodi tanwydd.

Roedd Nyth wedi'i fwriadu i roi mynediad i'r holl aelwydydd at amrywiaeth o gyngor a chymorth i leihau eu biliau ynni a gwneud y gorau o'u hincwm, gan gynnwys Gwirio Hawl i Fudd-daliadau, rheoli dyledion ac arian, cyngor ynghylch arbed ynni, tariffau ynni ac atgyfeirio ar gyfer Disgownt Cartrefi Cynnes. Hefyd, mae ymgeiswyr cymwys yn cael eu hatgyfeirio ar gyfer pecyn o welliannau o ran ynni yn y cartref, a gynigir heb gost i'r deiliad tŷ. Mae ystod ehangach o fesurau gwresogi ac inswleiddio ar gael nag o dan y Cynllun Effeithlonrwydd Ynni Cartref, gan gynnwys mesurau cost uchel

megis Pymptiau Gwres Ffynhonnell Aer, Biomas, ac Inswleiddio Wal Allanol. Mae'r lefelau grant yn uwch gyda hyd at £12,000 ar gyfer cartref nad yw ar y rhwydwaith nwy, i gydnabod y costau uwch sy'n gysylltiedig â gwella cartrefi anodd i'w gwresogi, a hyd at £8,000 ar gyfer cartref sydd ar y rhwydwaith nwy. Mae'r meini prawf cymhwysra ar gyfer Nyth wedi'u bwriadu i ganolbwyntio ar aelwydydd incwm isel sy'n byw yn y cartrefi mwyaf aneffeithlon o ran ynni, ac amcangyfrifir bod 60 y cant o'r aelwydydd sy'n cael gwelliannau dan y cynllun Nyth yn byw mewn tlodi tanwydd.

Bydd strategaeth effeithlonrwydd ynni newydd arfaethedig Llywodraeth Cymru yn ystyried yr heriau a'r cyfleoedd ar gyfer cynyddu effeithlonrwydd ynni ar draws pob sector; y sector domestig, y sector busnes a'r sector cyhoeddus. Bydd yn ystyried rôl Llywodraeth Cymru o ran llywio'r agenda yn ogystal â rôl sefydliadau eraill, busnesau ac aelwydydd eu hunain. Bydd yn nodi ein gweledigaeth a'n dull strategol ond ni fydd yn manylu ar weithrediad mecanweithiau cyflawni unigol.

Fodd bynnag, mae gweithrediad Nyth ac Arbed yn cael ei adolygu'n gyson ac mae gwerthusiadau llawn o'r ddwy raglen yn cael eu cynnal ar hyn o bryd. Mae ein rhaglenni Nyth ac Arbed yn cofnodi'r gwelliannau o ran effeithlonrwydd ynni a wneir i bob eiddo gan ddefnyddio dull safonol y diwydiant rdSAP. Fodd bynnag, ceir cyfyngiadau o ran i ba raddau y gallwn fonitro, ar sail aelwyd unigol, yr effaith fanwl ar dlodi tanwydd sy'n deillio o welliannau o ran ynni a osodir dan ein rhaglenni effeithlonrwydd ynni. Mae'r cyfyngiadau hyn yn cynnwys:

- anawsterau a chostau coladu data ynghylch incwm aelwydydd a defnydd hanesyddol ar gyfer pob aelwyd,
- y realiti y gall amgylchiadau aelwydydd gan gynnwys incwm yr aelwyd newid yn aml,
- amllder y codiadau mewn prisiau ynni,
- y ffaith y gall preswylwyr, i raddau amrywiol, ddefnyddio'r gwelliannau i ddwyn manteision o ran cyfforddusrwydd a diogelu iechyd i'w cartrefi yn hytrach na gostwng eu gwariant ar danwydd,
- cost gwneud gwaith monitro eang, yn enwedig astudiaethau hydredol, o'i gymharu â'r manteision a geir yn sgîl hynny, ac effaith ganlyniadol monitro o'r fath ar aelwydydd, y mae rhai ohonynt yn arbennig o agored i niwed.

Bydd y gwerthusiad o Arbed 2 yn cynnwys cyswllt â sampl isafswm o 10 y cant o'r aelwydydd a chynnal adolygiad ar ôl gosod. Bydd hyn yn golygu cysylltu drachefn â'r aelwydydd a ddarparodd ddata fel rhan o'r gwerthusiad cychwynnol o'r cynllun i gynnal asesiad pellach o effaith y mesurau effeithlonrwydd ynni a osodwyd a'r cyngor a ddarparwyd. Bydd hyn nid yn unig yn ystyried yr ynni sy'n cael ei arbed trwy ddefnydd mwy effeithlon, ond bydd hefyd yn ystyried i ba raddau y mae deiliaid tai yn fwy cyfforddus yn eu cartref. Byddwn yn ystyried effeithiolrwydd y dull hwn ar gyfer sampl o aelwydydd a gafodd gymorth a pha un a ddylid ei ddefnyddio mewn camau gweithredu yn y dyfodol dan ein rhaglen effeithlonrwydd ynni.

Nid yw'n gwbl eglur at beth y mae'r Pwyllgor yn cyfeirio yn y cwestiwn ynglŷn â 'hunangofnodi'; os mai cwestiwn ydyw ynglŷn â threfniant lle mae'r rhai sy'n cael cymorth yn adrodd ar ei effaith hirdymor, yna mae swyddogion yn credu y byddai diffyg sicrwydd a natur anrhagweladwy dull adrodd o'r fath yn dwyn heriau.

Mae'r cynlluniau cyfredol wedi bod yn effeithiol hyd yma o ran mynd i'r afael â thlodi tanwydd mewn ardaloedd gwledig ond fe ofynnaf i swyddogion barhau i adolygu hyn ac archwilio pa un a ellid gwneud gwelliannau mewn unrhyw gynlluniau yn y dyfodol. Un o amcanion allweddol y cynllun Nyth yw sicrhau bod cymorth ar gael i aelwydydd mewn ardaloedd gwledig nad ydynt ar y rhwydwaith nwy sy'n wynebu biliau ynni uwch, costau uwch i wella effeithlonrwydd ynni eu cartrefi, ac felly lefelau uwch o dlodi tanwydd. Gan gydnabod y costau uwch a wynebwr gan yr aelwydydd hyn, mae Nyth yn darparu cyllid gan Lywodraeth Cymru hyd at uchafswm uwch ar gyfer cartrefi unigol mewn ardaloedd gwledig nad ydynt ar y rhwydwaith nwy (£12,000) nag ar gyfer cartrefi mewn ardaloedd trefol sydd ar y rhwydwaith nwy (£8,000).

Mae Nyth yn mynd ati mewn ffordd weithredol i dargedu aelwydydd cymwys mewn ardaloedd gwledig ac yn nhair blynedd gyntaf ei weithrediad, roedd dros 4,800 o'r 13,400 o gartrefi a gafodd eu gwella wedi'u lleoli mewn awdurdodau lleol sy'n wledig yn bennaf. Cafodd dros 600 o'r cartrefi hyn becyn o welliannau a oedd yn cynnwys eu cysylltu â'r rhwydwaith nwy.

O dan ein cynlluniau sy'n seiliedig ar ardaloedd rydym wedi pennu meini prawf ar gyfer awdurdodau lleol sy'n blaenoriaethu'r ardaloedd mwyaf difreintiedig. O dan Arbed 2 rydym yn rhoi blaenoriaeth i'r ardaloedd incwm isel hynny sydd â nifer uchel o gartrefi nad ydynt ar y rhwydwaith nwy neu sy'n anodd i'w trin. Hyd yma, mae Arbed 2 wedi darparu 32 o gynlluniau mewn 19 o'r 22 awdurdod lleol ledled Cymru. O'r rhain, roedd 7 yn rhai nad oeddent ar y rhwydwaith nwy ac mewn 4 cafodd y brif bibell nwy ei hymestyn i mewn i'w cymuned gyda 482 o gartrefi'n cael cysylltiadau newydd.

Cydlyniant rhwng cynlluniau a chyrrff darparu

Yr angen am gydlyniant gwell rhwng cynlluniau Llywodraeth Cymru a chynlluniau eraill ledled y DU, fel y cynllun Rhwymedigaeth Cwmni Ynni (ECO) a gafodd ei chrybwyll gan lawer o'r cwmnïau ynni, y cymdeithasau tai a NEA Cymru. Roedd cymdeithasau tai yn croesawu'r cyfleoedd a ddarparwyd gan ECO Arbed i gyfuno cyllid cynlluniau Llywodraeth Cymru a chynlluniau'r DU.

Byddem yn ddiolchgar pe gallech:

- Nodi a fydd datblygu strategaeth effeithlonrwydd ynni newydd Llywodraeth Cymru yn:

- Adolygu'r cydlyniant rhwng cynlluniau Llywodraeth Cymru a chynlluniau eraill y DU a sut y gellid gwella hyn;
- Ystyried capasiti awdurdodau lleol i ddarparu'r cynlluniau hyn a sut y gellid gwella hyn; a'r
- Prosesau caffael a ddefnyddir yn y cynlluniau hyn.

Ymateb

Bydd strategaeth effeithlonrwydd ynni newydd arfaethedig Llywodraeth Cymru yn ystyried yr heriau a'r cyfleoedd ar gyfer cynyddu effeithlonrwydd ynni ar draws pob sector; y sector domestig, y sector busnes a'r sector cyhoeddus. Bydd yn ystyried rôl Llywodraeth Cymru o ran llywio'r agenda yn ogystal â rôl sefydliadau eraill, busnesau ac aelwydydd eu hunain. Bydd yn ystyried pa gamau gweithredu y gall Llywodraeth Cymru eu cymryd yng nghyd-destun camau gweithredu ehangach ar lefel y DU o ran effeithlonrwydd ynni a sut ar y cyfan y gallwn weithio ochr yn ochr â gweithgarwch ar lefel y DU. Fodd bynnag, ni fydd yn manylu ar weithrediad cynlluniau unigol ar lefel Cymru a'r DU, yn enwedig gan ein bod yn debygol o weld newid parhaus i'r cynlluniau hynny.

Mae cydlyniant rhwng cynlluniau Llywodraeth Cymru a chynlluniau ar gyfer y DU gyfan yn cael ei adolygu'n barhaus ac mae fy swyddogion yn aros gyfuwch â datblygiadau mewn cynlluniau ar lefel y DU, megis ECO, gan gynnal cyswllt rheolaidd â Llywodraeth y DU a'r cwmnïau ynni. Mae'r newidiadau sylweddol a wnaed gan Lywodraeth y DU i ECO, ochr yn ochr â newidiadau parhaus gan gwmnïau ynni i'w dull o gyflawni ECO, wedi ei gwneud yn her, yn enwedig dros y 12 mis diwethaf, plethu cynlluniau Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU.

Mae Llywodraeth Cymru wedi mabwysiadu dull hyblyg ac mae'n cynnal trafodaethau rheolaidd gyda rheolwyr cynlluniau Nyth ac Arbed ynghylch sut orau y gall y cynlluniau weithio ochr yn ochr â chynlluniau Llywodraeth y DU. Mae newidiadau wedi cael eu gwneud i Arbed 2, gyda chytundeb Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru, i sicrhau bod y cynllun yn gallu defnyddio buddsoddiad o ECO ochr yn ochr â chyllid o Gronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop a chan Lywodraeth Cymru. Lle mae Nyth yn y cwestiwn, mae swyddogion yn cwrdd yn fisol ac yn chwarterol gyda rheolwr y cynllun, Nwy Prydain, ac yn trafod yn rheolaidd sut i ysgogi buddsoddiad ECO ar gyfer y cynllun.

Yn unol â Bil Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, mae rhaglen effeithlonrwydd ynni Llywodraeth Cymru yn blaenoriaethu nid dim ond lleihau carbon ond trechu tlodi a chreu twf a swyddi. Mae'r rhaglen yn rhoi blaenoriaeth uchel i ddwyn manteision lluosog, megis swyddi, hyfforddiant, budd i'r gymuned ac ymgysylltiad effeithiol at aelwydydd ochr yn ochr â darparu mesurau effeithlonrwydd ynni mewn cartrefi. Mae model darparu Arbed a ddatblygwyd gan Lywodraeth Cymru wedi bod yn arbennig o lwyddiannus yn hyn o beth. Mae wedi bod yn her plethu ein safonau uchel o ran y gofynion hyn â chyflawni ECO, lle mae'r ffocws yn gyfan gwbl ar sicrhau'r gyfradd

orau am bob tunnell o garbon a arbedir, ac sy'n cael ei sbarduno'n gynyddol gan awydd ar ran cwmnïau ynni i gyflawni ECO trwy eu mecanweithiau cyflawni eu hunain, sy'n annhebygol o ddwyn y manteision lluosog i gymunedau a'u heconomïau lleol y gwyddom y gellid eu cyflawni yng Nghymru.

O ran datblygu capasiti awdurdodau lleol, mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn cynnal cyfarfodydd bord gron rheolaidd gydag awdurdodau lleol i drafod a chynllunio rhaglenni effeithlonrwydd ynni. Mae'r cyfarfodydd yn fforwm agored lle mae cyfleoedd, syniadau ac enghreifftiau o arfer gorau yn cael eu cynnig. Roedd y cyfarfod diweddaraf yn cynnwys sesiynau ar Offeryn Budd i'r Gymuned Gwerth Cymru, cyflwyno mesuryddion deallus, caffael a datblygu'r strategaeth effeithlonrwydd ynni. Mae swyddogion hefyd wedi darparu nifer o ddigwyddiadau ar gyfer awdurdodau lleol ledled Cymru i hyrwyddo'r cynllun grant sydd ar gael, ac ar ôl y digwyddiadau hyn mae ymweliadau wedi bod yn cael eu cynnal â'r awdurdodau i roi cyngor pwrpasol ynghylch dylunio cynlluniau a drafftio eu ceisiadau. Mae ychydig o awdurdodau heb fanteisio ar y gwasanaeth hwn ond mae wedi parhau i gael ei gynnig. Hefyd, rwyf wedi trefnu bod cyllid refeniw ar gael i awdurdodau lleol gynyddu eu capasiti i reoli cynlluniau effeithlonrwydd ynni sy'n seiliedig ar ardaloedd a darparu'r buddion lluosog yr ydym yn dymuno'u cyflawni trwy ein rhaglen.

Mae swyddogion yn ymwybodol bod rhai awdurdodau lleol yn cael anhawster gyda phrosesau caffael o ystyried y graddfeydd amser a chymhlethdod y gwaith effeithlonrwydd ynni sy'n gysylltiedig â hwy. Rhaid i awdurdodau lleol sicrhau eu bod yn cydymffurfio â deddfwriaeth ac yn cydymffurfio â'u polisiau caffael mewnol hwy eu hunain. Mae fy swyddogion yn ystyried pa drefniadau ellir eu gwneud i gefnogi prosesau caffael yn y dyfodol. Mae rhaglen Arbed 2 wedi bod yn gosod safon o ran yr hyn y gellir ei gyflawni, gyda lluosydd sy'n golygu adenillion hyd at £2 i economi Cymru am bob £1 a gaiff ei buddsoddi yn y rhaglen, fel a fesurwyd gan Offeryn Mesur Budd i'r Gymuned Gwerth Cymru. Yn ogystal â hyn, enillodd un o reolwyr cynllun Arbed 2 (Cartrefi Melin) y wobr Caffael Arloesol yng Ngwobrau Tai Cymru yn 2014 ac enillodd MBCh ar un o'r fframweithiau (Gibson STS) y Wobr Cydweithio ym maes Caffael/Tendro yng Ngwobrau Caffael Cymru 2014. Rhoddwyd y ddwy wobr hon yn gydnabyddiaeth am y gwaith da a wnaed dan Arbed.

Data

Soniodd y rhanddeiliaid am faterion ynghylch argaeledd data cyfredol am stoc tai Cymru a chydlynu'r data am y rheini mewn tldi tanwydd er mwyn targedu cynlluniau'n fwy effeithiol.

Byddem yn ddiolchgar pe gallech:

- Nodi pa ystyriaeth yr ydych wedi'i rhoi i ddiweddarau'r data sydd ar gael o'r Arolwg Byw yng Nghymru ac am y stoc tai yng Nghymru i wella'r ddarpariaeth o gynlluniau effeithlonrwydd ynni.
- Nodi pa drafodaethau yr ydych wedi'u cael â Llywodraeth y DU ar gydlynu'r data am gartrefi sydd â'r angen mwyaf am fesurau effeithlonrwydd ynni mewn ffordd well.

Ymateb

Cafodd y data diweddaraf gan Lywodraeth Cymru ei gyhoeddi ym mis Ebrill 2013 trwy'r Offeryn Rhagamcanu Tlodi Tanwydd, a ddarparodd amcangyfrifon wedi'u modelu o nifer yr aelwydydd mewn tlodi tanwydd yn 2011 a 2012. Prif ffigyrau yn unig oedd y rhain ar gyfer yr holl aelwydydd, aelwydydd agored i niwed, a thai cymdeithasol.

Rydym yn bwriadu cyhoeddi data newydd ynghylch tlodi tanwydd. Fodd bynnag, mae hyn yn galw am waith i ganfod y ffordd fwyaf priodol a chost-effeithiol o gasglu data, er mwyn cynhyrchu data sylfaenol cadarn ynghylch tlodi tanwydd a gallu mewnbynnu data o raglenni Llywodraeth Cymru a dangos yr effaith y mae ein buddsoddiad yn ei chael ar fynd i'r afael â thlodi tanwydd.

Er mwyn canlyn arni â'r gwaith hwn cytunodd y Cyn-Weinidog Cyfoeth Naturiol a Bwyd a'r Gweinidog Tai ac Adfywio y byddent yn cydgyllido ymchwil ydd annibynnol i wneud gwaith cwmpasu a chynhyrchu achos busnes dros fuddsoddi i nodi opsiynau yn y tymor byr a'r tymor hir i lenwi'r bylchau o ran data ynghylch cyflwr tai. Mae gwaith ar y prosiect hwn wedi dechrau ac rydym yn disgwyl i ganfyddiadau'r gwaith gael eu cyflwyno cyn yr haf.

Nid wyf wedi cael unrhyw drafodaethau gyda Llywodraeth y DU ynglŷn â chydlynu'r data. Mae'r gwahaniaeth o ran argaeledd data rhwng Cymru a Lloegr yn golygu ei bod yn anodd cydlynu data ar draws y ddwy wlad. Fodd bynnag, mae swyddogion yn Llywodraeth Cymru wrthi ar hyn o bryd yn gwneud gwaith i fapio cymunedau nad ydynt ar y rhwydwaith nwy ar ran Llywodraeth y DU ar gyfer y DU gyfan. Mae'r gwaith hwn yn adeiladu ar y gwaith i fapio cymunedau nad ydynt ar y rhwydwaith nwy a wnaeth Llywodraeth Cymru mewn partneriaeth gyda Wales and West Utilities, ac y gwnaeth rhanddeiliaid annog Llywodraeth y DU i'w efelychu ar gyfer y DU gyfan. Hefyd, mae swyddogion yn cynnal cyswllt â Llywodraeth y DU o ran data ynghylch Tystysgrifau Perfformiad Ynni sydd ar gael ledled y DU.

Rhwymedigaeth y Cwmnïau Ynni (ECO)

Mynegodd nifer o randdeiliaid bryderon difrifol ynghylch y ddarpariaeth o gynlluniau ECO mewn ardaloedd gwledig hyd yma. Roedd llawer o sefydliadau'n cyhuddo'r

cwmnïau ynni o osgoi cyflawni eu rhwymedigaethau yn fwriadol mewn ardaloedd gwledig sy'n fwy anodd eu trin. Yn ei dystiolaeth, amlinellodd Ofgem mai dim ond 1% o'u his-rwymedigaeth gwledig yr oedd cwmnïau ynni wedi'i gyflawni ym mis Ebrill 2014. Nododd Ofgem ei fod yn pwysleisio pwysigrwydd darparu'n well yn erbyn y targed hwn. Yn eu dystiolaeth lafar, dywedodd y cwmnïau ynni a oedd yn bresennol eu bod yn hyderus y byddai'r newidiadau diweddar a wnaed i ECO gan Lywodraeth y DU yn gwella eu darpariaeth mewn ardaloedd gwledig.

Byddai'r Pwyllgor yn ddiolchgar pe gallech:

- Nodi unrhyw drafodaethau yr ydych wedi'u cael â Llywodraeth y DU, Ofgem neu'r cwmnïau ynni ynghylch cyflawni ECO mewn ardaloedd gwledig yng Nghymru;
- Nodi a yw Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno unrhyw sylwadau i Lywodraeth y DU ynghylch effaith bosibl y newidiadau i ECO ar bobl yng Nghymru;
- Nodi a yw Llywodraeth Cymru wedi gwneud unrhyw waith i helpu cymdeithasau tai yng Nghymru yr effeithiwyd arnynt gan y newidiadau i ECO ac a yw wedi codi'r mater hwn gyda'r cwmnïau ynni dan sylw;
- A yw Llywodraeth y DU wedi cadarnhau i Lywodraeth Cymru y bydd angen i gwmnïau ynni barhau i leihau biliau defnyddwyr o ganlyniad i newidiadau ECO.

Nid wyf wedi cael unrhyw drafodaethau ynglŷn â'r mater hwn eto gyda Llywodraeth y DU, Ofgem na'r cwmnïau ynni. Fodd bynnag, fe ysgrifennodd y Cyn-Weinidog Cyfoeth Naturiol, Alun Davies, at yr Ysgrifennydd Gwladol, Ed Davey ym mis Chwefror 2014 i fynegi pryder ynghylch yr effaith y byddai newidiadau i ECO yn ei chael ar ddarparu mesurau inswleiddio waliau solet. Roedd y llythyr yn codi'r mater ynglŷn â nifer uchel y cartrefi â waliau solet a chartrefi anodd i'w trin yng Nghymru, a fyddai'n elwa o fesurau inswleiddio waliau solet; roedd hefyd yn pwysleisio'r angen i gynyddu'r cymorth i gartrefi nad ydynt ar y rhwydwaith nwy, gan nodi bod cymorth i gartrefi o'r fath wedi bod yn isel.

Hefyd, fe ymatebodd Llywodraeth Cymru i ymgynghoriad Llywodraeth y DU ynghylch y newidiadau arfaethedig i ECO. Roedd ein hymateb yn ailddatgan ein pryder ynghylch y ddarpariaeth wael mewn ardaloedd nad ydynt ar y rhwydwaith nwy, yn mynegi pryder arbennig ynghylch y diffyg darpariaeth yn y rhannau mwyaf pellennig o Gymru ac yn pwysleisio'r angen i wneud mwy i fynd i'r afael â'r mater hwn.

Mae swyddogion yn Llywodraeth Cymru wedi cael trafodaethau gyda chwmnïau ynni hefyd ynghylch cyflawni ECO yng Nghymru, ac mae'r trafodaethau hyn wedi cynnwys effaith y newidiadau i ECO ar Gymru wledig a ffyrdd y gallai'r is-rwymedigaeth wledig dan y Rhwymedigaeth Cymunedau Arbed Carbon gael ei denu i Gymru i gefnogi aelwydydd mewn ardaloedd gwledig.

Fe ysgrifennodd y Gweinidog Cyfoeth Naturiol a Bwyd, Alun Davies, at Gregory Barker, y Gweinidog Gwladol dros Ynni a Newid Hinsawdd, yn gofyn am wybodaeth ynghylch y newidiadau arfaethedig a'r goblygiadau posibl ar gyfer Cymru. Fe ymatebodd y Gweinidog Gwladol gan nodi'r newidiadau ond dim ond yn gyffredinol fel a wnaed yn y cyhoeddiad. Fe ysgrifennodd y Gweinidog Cyfoeth Naturiol a Bwyd at y Gweinidog Gwladol drachefn gan ofyn iddo sicrhau bod swyddogion yr Adran Ynni a Newid Hinsawdd yn rhoi sylw manwl i'r effeithiau y gallem eu disgwyl yng Nghymru o ganlyniad i'r newidiadau arfaethedig.

Hefyd fe ysgrifennodd y Gweinidog Cyfoeth Naturiol a Bwyd lythyr at Ed Davey, yr Ysgrifennydd Gwladol, yn mynegi pryder ynghylch y gostyngiad yn y targedau ar gyfer mesurau Inswleiddio Waliau Solet o ganlyniad i'r newidiadau i ECO. Tynnodd y Gweinidog sylw at y nifer uchel o gartrefi â waliau solet a chartrefi anodd i'w trin a fyddai'n elwa o fesurau inswleiddio waliau solet a'r angen i gynyddu'r cymorth i gartrefi nad ydynt ar y rhwydwaith nwy, gan nodi bod cymorth i'r cartrefi hyn wedi bod yn isel. Roedd y llythyr hefyd yn codi pryderon ynghylch nifer y cwynion yr oedd yn eu cael ynghylch gweithrediad ECO yng Nghymru a phwysigrwydd amddiffyn cwsmeriaid.

Nid yw Llywodraeth Cymru wedi cael unrhyw geisiadau oddi wrth Gymdeithasau Tai i roi cymorth iddynt mewn perthynas â newidiadau i ECO. Fodd bynnag, mae swyddogion yn cwrdd yn rheolaidd â Cartrefi Cymunedol Cymru ac yn hysbysu Cartrefi Cymunedol Cymru yn gyson ynghylch y gwaith mewn perthynas ag ECO.

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cymorth grant i awdurdodau lleol ddarparu cynlluniau effeithlonrwydd ynni sy'n seiliedig ar ardaloedd sy'n ysgogi buddsoddiadau ECO. Mae Cymdeithasau Tai wedi bod yn rhan o nifer o'r cynigion gan awdurdodau lleol ac mae unedau tai cymdeithasol wedi cael cymorth trwy'r cynlluniau hyn. Yn ogystal â hynny mae fy swyddogion wedi rhoi cyflwyniadau ar ECO mewn nifer o ddigwyddiadau y mae Cymdeithasau Tai wedi bod yn bresennol ynddynt. Mae'r rhain wedi cynnwys digwyddiad a drefnwyd gan Lywodraeth Cymru yn benodol er mwyn rhoi cymorth i landlordiaid lleol cofrestredig gael mynediad at fathau arloesol o gyllid gan gynnwys cyllid o ECO.

Nid yw Llywodraeth y DU wedi cadarnhau wrth Lywodraeth Cymru y bydd yn parhau i leihau biliau defnyddwyr o ganlyniad i'r newidiadau i ECO.

Dyled Tanwydd a mesuryddion talu ymlaen llaw

Mynegodd y rhanddeiliaid bryder ynghylch lefel y ddyled tanwydd yng Nghymru a sut y mae cwmnïau ynni yn ymdrin â'r rheini mewn dyled tanwydd. Yn ei dystiolaeth lafar, dywedodd Cyngor ar Bopeth Cymru wrthym fod 2,500, ar gyfartaledd, o bobl yn cysylltu ag ef bob blwyddyn mewn perthynas â dyled tanwydd. Dywedodd SSE

wrthym ei fod yn cydnabod bod mwy o bobl mewn dyled tanwydd yng Nghymru na Lloegr a'r Alban a bod gan SSE lawer mwy o gwsmeriaid ar fesuryddion talu ymlaen llaw yng Nghymru.

Byddem yn ddiolchgar pe gallech;

- Roi manylion am unrhyw drafodaethau yr ydych wedi'u cael â'r cwmnïau ynni am y canlynol:
 - y lefelau uwch o ddyled tanwydd a chwsmeriaid sydd ar fesuryddion talu ymlaen llaw yng Nghymru,
 - eu polisïau ar gyfer ymdrin â chwsmeriaid mewn dyled tanwydd,
 - eu polisïau ar gyfer asesu addasrwydd mesuryddion talu ymlaen llaw ar gyfer cwsmeriaid sy'n agored i niwed
 - y rhwystrau y mae cwsmeriaid yn eu hwynebu sydd â mesuryddion talu ymlaen llaw ac sydd am newid i ffyrdd eraill o dalu; a
 - chyflwyno mesuryddion deallus yng Nghymru.

Ymateb

Nid wyf wedi cael unrhyw drafodaethau gyda chwmnïau ynni ynghylch dyled tanwydd na mesuryddion talu ymlaen llaw. Er bod Cyn-Weinidogion a swyddogion wedi cael trafodaethau gyda chyflenwyr ynni yn y gorffennol ynghylch costau tanwydd a thariffau ynni, mae'n bwysig cydnabod nad oes gan Lywodraeth Cymru unrhyw bwerau i reoleiddio cyflenwyr ynni na'i gwneud yn ofynnol iddynt newid eu polisïau a'u harferion ar gyfer dyled tanwydd na systemau talu. Gan Lywodraeth y DU a'r corff rheoleiddio ynni, Ofgem, y mae'r pwerau hyn.

Mae trafodaethau diweddar fy swyddogion gyda chyflenwyr ynni wedi canolbwyntio'n bennaf ar Rwymedigaeth y Cwmnïau Ynni (ECO) a'r effaith negyddol y gallai newidiadau Llywodraeth y DU i ECO ei chael ar Gymru. Ein blaenoriaeth fu sicrhau, er gwaethaf y newidiadau hyn, ein bod yn cynyddu i'r eithaf y cyllid a gaiff ei ysgogi ar gyfer Cymru ac yn helpu mwy o gartrefi incwm isel i wresogi eu cartrefi am gost fwy fforddiadwy.

Rwy'n pryderu bod prisiau ynni cynyddol a Diwygiadau Lles Llywodraeth y DU yn cael effaith ariannol sylweddol ar gyllidebau aelwydydd ac yn gwthio mwy o aelwydydd yng Nghymru i ddyled. Byddwn yn croesawu unrhyw gamau gweithredu y gall Ofgem eu cymryd i sicrhau bod cyflenwyr ynni'n cefnogi aelwydydd sy'n profi anawsterau gyda'u biliau tanwydd. Rwy'n croesawu datganiad Ofgem yn ei adroddiad blynyddol diweddaraf ar Rwymedigaethau Cymdeithasol y bydd yn cymryd camau gweithredu i sicrhau bod cwsmeriaid ar Fesuryddion Talu Ymlaen Llaw yn gallu cael mynediad at fargeinion gwell, yn enwedig os ydynt mewn dyled, ac y bydd yn sicrhau bod cyflenwyr yn cydymffurfio â rheolau sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt drin cwsmeriaid yn deg.

Cododd SSE bryderon yng nghynhadledd ddiweddar NEA ynghylch y costau dosbarthu uwch a wynebir gan ddefnyddwyr yng Nghymru a'r effaith y mae'r costau hyn yn ei chael ar filiau tanwydd. Mae hwn yn fater pwysig ac yn un y bydd Cyngor ar Bopeth, sydd â chyfrifoldebau statudol i gynrychioli buddiannau defnyddwyr ynni, yn dymuno mynd ar ei ôl o bosibl. Byddai Llywodraeth Cymru yn hapus i gydweithio gyda Cyngor ar Bopeth i geisio bargaen deg ar gostau dosbarthu i ddefnyddwyr yng Nghymru.

O ran cyflwyno mesuryddion deallus, mae'r trafodaethau hyd yma wedi bod gyda Llywodraeth y DU a Smart Energy BG, sy'n arwain y broses genedlaethol o gyflwyno mesuryddion deallus ac ymgysylltu â defnyddwyr.